



Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (pierwsza izba)

z dnia 29 czerwca 2023 r. *

Odesłanie prejudycjalne – Wspólna polityka w dziedzinie azylu i ochrony uzupełniającej – Dyrektywa 2004/83/WE – Minimalne normy dotyczące warunków przyznania statusu uchodźcy lub statusu ochrony uzupełniającej – Artykuł 4 ust. 1 zdanie drugie – Współpraca państwa członkowskiego z wnioskodawcą przy ocenie istotnych elementów jego wniosku – Zakres – Ogólna wiarygodność wnioskodawcy – Artykuł 4 ust. 5 lit. e) – Kryteria oceny – Wspólne procedury udzielania ochrony międzynarodowej – Dyrektywa 2005/85/WE – Odpowiednie rozpatrzenie – Artykuł 8 ust. 2 i 3 – Kontrola sądowa – Artykuł 39 – Zakres – Autonomia proceduralna państw członkowskich – Zasada skuteczności – Rozsądny termin na wydanie decyzji – Artykuł 23 ust. 2 i art. 39 ust. 4 – Konsekwencje ewentualnego naruszenia

W sprawie C-756/21

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez High Court (wysoki trybunał, Irlandia) postanowieniem z dnia 23 listopada 2021 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 9 grudnia 2021 r., w postępowaniu:

X

przeciwko

International Protection Appeals Tribunal,

Minister for Justice and Equality,

Ireland,

Attorney General,

TRYBUNAŁ (pierwsza izba),

w składzie: A. Arabadjiev (sprawozdawca), prezes izby, P.G. Xuereb, T. von Danwitz, A. Kumin i I. Ziemele, sędziowie,

rzecznik generalny: M. Szpunar,

sekretarz: C. Strömholm, administratorka,

* Język postępowania: angielski.

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 16 listopada 2022 r.,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

- w imieniu X – B. Burns, solicitor, H. Hofmann, Rechtsanwalt, i P. O’Shea, BL,
- w imieniu International Protection Appeals Tribunal, Minister for Justice and Equality, Ireland i The Attorney General – M. Browne, C. Aherne i A. Joyce, w charakterze pełnomocników, których wspierały C. Donnelly, SC, E. Doyle, BL, i A. McMahon, BL,
- w imieniu rządu niemieckiego – J. Möller i A. Hoesch, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu niderlandzkiego przez M.K. Bulterman i J.M. Hoogvelde, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu Komisji Europejskiej – A. Azéma i L. Grønfeltdt, w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 16 lutego 2023 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 4 ust. 1 i art. 4 ust. 5 lit. e) dyrektywy Rady 2004/83/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie minimalnych norm dla kwalifikacji i statusu obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako uchodźców lub jako osób, które z innych względów potrzebują międzynarodowej ochrony, oraz zawartości przyznawanej ochrony (Dz.U. 2004, L 304, s. 12; sprostowanie Dz.U. 2005, L 204, s. 24), a także art. 8 ust. 2 i 3, art. 23 ust. 2 i art. 39 ust. 4 dyrektywy Rady 2005/85/WE z dnia 1 grudnia 2005 r. w sprawie ustanowienia minimalnych norm dotyczących procedur nadawania i cofania statusu uchodźcy w państwach członkowskich (Dz.U. 2005, L 326, s. 13).
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy X a, po pierwsze, International Protection Appeals Tribunal (trybunałem odwoławczym ds. ochrony międzynarodowej, Irlandia) (zwanym dalej „IPAT”), po drugie, Minister for Justice and Equality (ministrem sprawiedliwości i równości, Irlandia), po trzecie, Irlandią i, po czwarte, Attorney General (prokuratorem generalnym, Irlandia) (zwanymi dalej łącznie „IPAT i in.”), dotyczącego oddalenia przez IPAT skarg X na decyzje oddalające jego wnioski o udzielenie azylu i o udzielenie ochrony uzupełniającej.

Ramy prawne

Prawo Unii

Dyrektywa 2004/83

- 3 Dyrektywa 2004/83 została zastąpiona i uchylona dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/95/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako beneficjentów ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony (Dz.U. 2011, L 337, s. 9). Ponieważ jednak Irlandia nie uczestniczyła w przyjęciu tej ostatniej dyrektywy i nie jest nią związana, dyrektywa 2004/83 nadal ma zastosowanie do tego państwa członkowskiego.
- 4 Artykuł 2 lit. a), d)–g) i k) dyrektywy 2004/83 zawiera następujące definicje:
- „Do celów niniejszej dyrektywy:
- a) »międzynarodowa ochrona« oznacza status uchodźcy lub status ochrony uzupełniającej, tak jak to określono w lit. d) i f);
- [...]
- d) »status uchodźcy« oznacza uznanie przez państwo członkowskie obywatela państwa trzeciego albo bezpaństwowca jako uchodźcy;
- e) »osoba kwalifikująca się do ochrony uzupełniającej« oznacza obywatela państwa trzeciego albo bezpaństwowca, który nie kwalifikuje się jako uchodźca, lecz w odniesieniu do którego istnieją istotne podstawy, aby uznać, iż jeśli taka osoba wróci do swojego kraju pochodzenia, a w przypadku bezpaństwowca – do państwa poprzedniego miejsca stałego pobytu, może napotkać rzeczywiste ryzyko doznania poważnej krzywdy, jak określono w art. 15, i w stosunku do której art. 17 ust. 1 i 2 nie mają zastosowania oraz która jest niezdolna do wykorzystania lub, ze względu na takie ryzyko, nie chce wykorzystać ochrony takiego państwa;
- f) »status ochrony uzupełniającej« oznacza uznanie przez państwo członkowskie obywatela państwa trzeciego albo bezpaństwowca jako osoby kwalifikującej się do ochrony uzupełniającej;
- g) »wniosek o udzielenie międzynarodowej ochrony« oznacza wniosek o ochronę państwa członkowskiego złożony przez obywatela państwa trzeciego albo bezpaństwowca, która to osoba może być rozumiana jako ubiegająca się o przyznanie statusu uchodźcy lub statusu ochrony uzupełniającej oraz która nie wnioskuje wyraźnie o inny rodzaj ochrony będącej poza zakresem niniejszej dyrektywy, o który można wnioskować osobno;
- [...]
- k) »państwo pochodzenia« oznacza państwo lub państwa, którego posiada się obywatelstwo, a w przypadku bezpaństwowców – poprzednie miejsce stałego pobytu”.

5 Zgodnie z art. 4 tej dyrektywy:

„1. Państwa członkowskie mogą uznać za obowiązek wnioskodawcy, aby ten wskazał, tak szybko, jak jest to możliwe, wszystkie elementy potrzebne do uzasadnienia wniosku o udzielenie międzynarodowej ochrony. Obowiązkiem państwa członkowskiego jest ocenienie odpowiednich [istotnych] elementów wniosku we współpracy z wnioskodawcą.

2. Elementy określone w ust. 1 składają się z oświadczenia wnioskodawcy oraz wszelkiej dokumentacji będącej w posiadaniu wnioskodawcy odnoszącej się do jego wieku, pochodzenia, w tym odpowiednich krewnych, tożsamości, obywatelstwa (obywatelstw), państwa (państw) i miejsca (miejsc) poprzedniego pobytu, wcześniejszych wniosków o udzielenie azylu, trasy podróży, dokumentów podróży i dokumentów tożsamości oraz powodów wnioskowania o udzielenie międzynarodowej ochrony.

3. Ocena wniosku o udzielenie międzynarodowej ochrony powinna być przeprowadzana indywidualnie i obejmuje wzięcie pod uwagę:

- a) wszystkich odpowiednich faktów, odnoszących się do państwa pochodzenia w czasie podejmowania decyzji w sprawie wniosku, w tym również ustaw i rozporządzeń państwa pochodzenia oraz sposobów, w jaki są one wykonywane;
- b) odpowiednich oświadczeń i dokumentacji przedstawionych przez wnioskodawcę, zawierających informacje, czy wnioskodawca był lub może być prześladowany lub doznawać poważnej krzywdy;
- c) indywidualnej sytuacji i uwarunkowań osobistych wnioskodawcy obejmujących takie czynniki, jak pochodzenie, płeć i wiek – w celu dokonania oceny, czy, na podstawie osobistych uwarunkowań wnioskodawcy, działania, których doświadczył lub na które mógł być narażony, mogły stanowić prześladowania lub poważną krzywdę;

[...]

4. Fakt, iż wnioskodawca już był prześladowany lub doznał poważnej krzywdy albo był bezpośrednio zagrożony takim prześladowaniem lub poważną krzywdą, jest istotnym wskazaniem na istnienie uzasadnionej obawy prześladowania lub rzeczywistego ryzyka wystąpienia poważnej krzywdy, chyba że nie istniały wystarczające powody, aby uznać, iż prześladowanie lub poważna krzywda nie będą się powtarzać.

5. W przypadku gdy państwo członkowskie stosuje zasadę, zgodnie z którą obowiązkiem wnioskodawcy jest uzasadnić wniosek o udzielenie międzynarodowej ochrony i gdy forma stwierdzeń wnioskodawcy nie jest poparta dokumentacją lub innym materiałem dowodowym, to taka forma nie potrzebuje potwierdzenia, kiedy spełnione są następujące warunki:

- a) wnioskodawca poczynił rzeczywisty wysiłek, aby uzasadnić swój wniosek;
- b) wszystkie właściwe [istotne] elementy będące w posiadaniu wnioskodawcy zostały przedstawione oraz zostało przedstawione wystarczające wyjaśnienie, co do braku innych odpowiednich elementów;

- c) stwierdzenia wnioskodawcy zostały uznane za spójne i wiarygodne i nie są sprzeczne z dostępnymi szczegółowymi i ogólnymi informacjami dotyczącymi wnioskodawcy;
 - d) wnioskodawca wnioskował o udzielenie międzynarodowej ochrony w najwcześniejszym możliwym terminie, chyba że może wskazać wystarczający powód, dlaczego tego nie zrobił; oraz
 - e) została ustalona ogólna wiarygodność wnioskodawcy”.
- 6 Artykuł 15 lit. c) wspomnianej dyrektywy ma następujące brzmienie:
- „Poważna krzywda obejmuje:
- [...]
- c) poważne i zindywidualizowane zagrożenie życia ludności cywilnej lub poszczególnych osób, wynikające z przemocy o charakterze niedyskryminującym, w sytuacjach międzynarodowych lub wewnętrznych konfliktów zbrojnych”.

Dyrektywa 2005/85

- 7 Dyrektywa 2005/85 została zastąpiona i uchylona dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/32/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wspólnych procedur udzielania i cofania ochrony międzynarodowej (Dz.U. 2013, L 180, s. 60). Ponieważ jednak Irlandia nie uczestniczyła w przyjęciu tej ostatniej dyrektywy i nie jest nią związana, dyrektywa 2005/85 nadal ma zastosowanie do tego państwa członkowskiego.
- 8 Motyw 11 dyrektywy 2005/85 stanowi:
- „Podejmowanie decyzji w sprawie wniosków o udzielenie azylu w możliwie jak najkrótszym terminie leży w interesie zarówno państw członkowskich, jak i wnioskodawców. Organizacja postępowania w sprawie wniosków o udzielenie azylu powinna być pozostawiona uznaniu państw członkowskich, tak aby mogły one, zgodnie ze swoimi potrzebami krajowymi, traktować priorytetowo lub przyspieszać postępowanie w przypadku dowolnego wniosku, biorąc pod uwagę normy zawarte w niniejszej dyrektywie”.
- 9 Artykuł 2 lit. b)–e) tej dyrektywy zawiera następujące definicje:
- „Do celów niniejszej dyrektywy:
- [...]
- b) »wniosek« lub »wniosek o udzielenie azylu« oznacza wniosek złożony przez obywatela państwa trzeciego lub bezpaństwowca, który to wniosek może być rozumiany jako wniosek o zapewnienie przez państwo członkowskie ochrony międzynarodowej na podstawie [Konwencji dotyczącej statusu uchodźców, podpisanej w Genewie w dniu 28 lipca 1951 r. (*Recueil des traités des Nations unies*, vol. 189, s. 150, nr 2545 [1954]), uzupełnionej Protokołem dotyczącym statusu uchodźców, sporządzonym w Nowym Jorku dnia 31 stycznia

1967 r.]. Każdy wniosek o ochronę międzynarodową jest uznawany za wniosek o udzielenie azylu, chyba że osoba go składająca wyraźnie wnioskuje o inny rodzaj ochrony, która może być stosowana oddzielnie;

- c) »wnioskodawca« lub »osoba ubiegająca się o azyl« oznacza obywatela państwa trzeciego lub bezpaństwowca, który złożył wniosek o udzielenie azylu, w odniesieniu do którego nie została jeszcze podjęta ostateczna decyzja;
- d) »ostateczna decyzja« oznacza decyzję, w której stwierdza się, czy obywatelowi państwa trzeciego lub bezpaństwowcowi można nadać status uchodźcy na mocy dyrektywy [2004/83], i która już nie podlega środkowi odwoławczemu w ramach rozdziału V niniejszej dyrektywy, niezależnie od tego, czy skutkiem takiego środka odwoławczego jest pozwolenie wnioskodawcom na pozostanie w danych państwach członkowskich w oczekiwaniu na jego wynik, z zastrzeżeniem załącznika III niniejszej dyrektywy;
- e) »organ rozpatrujący« oznacza każdy organ quasi-sądowy lub organ administracyjny w państwie członkowskim odpowiedzialny za rozpatrywanie wniosków o udzielenie azylu i właściwy do podejmowania decyzji w pierwszej instancji w takich sprawach, z zastrzeżeniem załącznika I”.

10 Artykuł 8 ust. 2 i 3 wspomnianej dyrektywy stanowi:

„2. Państwa członkowskie zapewniają, aby decyzje organu rozpatrującego w sprawie wniosków o udzielenie azylu były podejmowane po odpowiednim rozpatrzeniu. W tym celu państwa członkowskie zapewniają, aby:

- a) wnioski były rozpatrywane, a decyzje podejmowane indywidualnie, obiektywnie i bezstronnie;
- b) otrzymywane były precyzyjne i aktualne informacje z różnych źródeł, takich jak Wysoki Komisarz Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców (UNHCR), dotyczące ogólnej sytuacji panującej w krajach pochodzenia osób ubiegających się o azyl oraz, tam, gdzie jest to konieczne, w krajach, przez które przejeżdżały one tranzytem, oraz aby takie informacje były udostępniane personelowi odpowiedzialnemu za rozpatrywanie wniosków i podejmowanie decyzji;
- c) personel rozpatrujący wnioski i podejmujący decyzje posiadał wiedzę dotyczącą właściwych standardów stosowanych w dziedzinie prawa azylowego i uchodźczego.

3. Poprzez organ rozpatrujący lub poprzez wnioskodawcę, lub w inny sposób, organy, o których mowa w rozdziale V, mają dostęp do ogólnych informacji wymienionych w ust. 2 lit. b), koniecznych dla wypełniania ich zadań”.

11 Artykuł 23 ust. 1 i 2 tej dyrektywy stanowi:

„1. Państwa członkowskie prowadzą postępowanie w sprawie wniosków o udzielenie azylu w drodze procedury rozpatrywania zgodnie z podstawowymi zasadami i gwarancjami rozdziału II.

2. Państwa członkowskie zapewniają, aby procedura taka została zakończona w najkrótszym możliwym terminie, bez uszczerbku dla właściwego i pełnego rozpatrzenia sprawy.

Państwa członkowskie zapewniają, aby w przypadku gdy decyzja nie może być podjęta w terminie sześciu miesięcy, dany wnioskodawca:

- a) został poinformowany o opóźnieniu; albo
- b) otrzymał, na swój wniosek, informację dotyczącą terminu, w którym należy się spodziewać podjęcia decyzji w sprawie jego wniosku. Informacja taka nie stanowi wobec danego wnioskodawcy zobowiązania państwa członkowskiego do podjęcia decyzji w podanym terminie”.

12 Artykuł 28 ust. 1 dyrektywy 2005/85 stanowi:

„Bez uszczerbku dla art. 19 i 20, państwa członkowskie mogą uznać wniosek o udzielenie azylu za bezzasadny jedynie, jeżeli organ rozpatrujący ustalił, że wnioskodawca nie spełnia warunków statusu uchodźcy na mocy dyrektywy [2004/83]”.

13 Zgodnie z art. 39 ust. 1 lit. a) i art. 39 ust. 4 dyrektywy 2005/85:

„1. Państwa członkowskie zapewniają, aby osoby ubiegające się o azyl miały prawo do skutecznego środka odwoławczego przed sądem lub trybunałem w następujących sytuacjach:

- a) decyzji podjętej w sprawie ich wniosków o udzielenie azylu [...]

[...]

4. Państwa członkowskie mogą ustanowić terminy obowiązujące sąd lub trybunał badający decyzję organu rozpatrującego na mocy ust. 1”.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

14 X jest obywatelem Pakistanu, który przybył do Irlandii w dniu 1 lipca 2015 r., po pobycie w Zjednoczonym Królestwie w latach 2011–2015 bez złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej.

15 W dniu 2 lipca 2015 r. X złożył w Irlandii wniosek o nadanie statusu uchodźcy. Wniosek ten, mający początkowo za podstawę fałszywe oświadczenie, które X wycofał podczas pierwszego przesłuchania, opierał się na okoliczności, że X znalazł się w bezpośrednim sąsiedztwie miejsca, w którym nastąpił wybuch bomby podczas ataku terrorystycznego dokonanego w trakcie uroczystości pogrzebowych w Pakistanie, przy czym w ataku tym zginęło czterdzieści osób, w tym dwie osoby, które znał. X twierdził, że zdarzenie to wywarło na jego psychice głębokie negatywne skutki, polegające na tym, że boi się mieszkać w Pakistanie i obawia się, iż dozna poważnej krzywdy, jeśli zostanie tam odesłany. Wskazywał, że cierpi na lęki, depresję i zaburzenia snu. Decyzją z dnia 14 listopada 2016 r. wspomniany wniosek został oddalony przez Refugee Applications Commissioner (komisarza ds. wniosków o udzielenie azylu, Irlandia).

16 W dniu 2 grudnia 2016 r. X wniósł skargę na tę decyzję do Refugee Appeals Tribunal (trybunału odwoławczego ds. uchodźców, Irlandia). Postępowanie w przedmiocie tej skargi zawieszono ze względu na zmiany legislacyjne, które nastąpiły w dniu 31 grudnia 2016 r. z uwagi na wejście w życie International Protection Act 2015 (ustawy z 2015 r. o ochronie międzynarodowej), która

- ujednociliła różne obowiązujące dotychczas procedury ochrony międzynarodowej i utworzyła w szczególności International Protection Office (urząd ochrony międzynarodowej, zwany dalej „IPO”) i IPAT.
- 17 W dniu 13 marca 2017 r. X złożył wniosek o udzielenie ochrony uzupełniającej. Wniosek ten został oddalony przez IPO, a X wniósł skargę również na tę decyzję do IPAT.
 - 18 Orzeczeniem z dnia 7 lutego 2019 r. IPAT oddalił obie skargi.
 - 19 W dniu 7 kwietnia 2019 r. X wniósł skargę do High Court (wysokiego trybunału, Irlandia), żądając uchylenia tego orzeczenia IPAT.
 - 20 Na poparcie tej skargi podnosi on, po pierwsze, że informacje dotyczące państwa pochodzenia, z którymi zapoznał się IPAT, pochodzące z lat 2015–2017, były niekompletne i nieaktualne, wobec czego IPAT nie uwzględnił sytuacji panującej w Pakistanie w chwili wydawania orzeczenia z dnia 7 lutego 2019 r. Ponadto IPAT nie rozpatrzył w odpowiedni sposób informacji, jakimi dysponował.
 - 21 Po drugie, termin na rozpatrzenie wniosku z dnia 2 lipca 2015 r. jest zdaniem X w oczywisty sposób nierozsądny i narusza zasadę skuteczności, art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „kartą”) oraz minimalne normy proceduralne ustanowione w dyrektywie 2005/85.
 - 22 Po trzecie, IPAT został poinformowany o stanie zdrowia psychicznego X, lecz nie upewnił się, że dysponuje wszystkimi dowodami koniecznymi do prawidłowego orzeczenia w przedmiocie wniosków. W szczególności IPAT powinien był zwrócić się o opinię sądowno-lekarską sporządzaną co do zasady na poparcie wniosku o udzielenie azylu osoby, która padła ofiarą tortur, czy chociażby o inną opinię biegłego dotyczącą stanu zdrowia psychicznego X.
 - 23 Po czwarte, co się tyczy innych elementów istotnych dla jego wniosku, wątpliwości dotyczących X nie rozstrzygnięto na jego korzyść, mimo że jego stan zdrowia psychicznego nie został należycie ustalony i uwzględniony. Tak więc istotnych elementów jego argumentacji nie zweryfikowano lub zostały one pominięte, a przy tym nie było żadnej współpracy między nim a właściwymi organami, w szczególności w zakresie wspomnianej opinii sądowno-lekarskiej.
 - 24 Po piąte, w okolicznościach sprawy, charakteryzujących się tym, że wnioskodawca przyznał, iż przedstawiona przez niego początkowo wersja wydarzeń była fałszywa, oraz tym, że istnieje co najmniej możliwość, że wnioskodawca doświadcza problemów ze zdrowiem psychicznym, nieracjonalne jest stwierdzenie, że X nie jest wiarygodny w odniesieniu do zasadniczych aspektów jego argumentacji.
 - 25 W tym względzie High Court (wysoki trybunał) wskazał przede wszystkim, że IPAT nie uzyskał ani aktualnych informacji na temat państwa pochodzenia, ani opinii sądowno-lekarskiej. Niemniej sąd odsyłający dąży do ustalenia, czy IPAT był zobowiązany na mocy prawa Unii do uzyskania takiej opinii i czy obowiązujący w prawie krajowym wymóg wykazania ponadto przez X istnienia uszczerbku wynikającego z tego uchybienia w celu uzyskania uchylenia orzeczenia IPAT jest zgodny z prawem Unii.

- 26 Następnie sąd odsyłający dąży do ustalenia, jakie konsekwencje powinien on wyciągnąć z faktu, że pomiędzy złożeniem wniosku z dnia 2 lipca 2015 r. a wydaniem orzeczenia IPAT w dniu 7 lutego 2019 r. upłynęło ponad trzy i pół roku, co jego zdaniem można by uznać za nierozsądny termin na wydanie orzeczenia.
- 27 Wreszcie, sąd ten wyraża wątpliwości co do tego, czy tylko jedno nieprawdziwe oświadczenie, które X wyjaśnił, a następnie się z niego wycofał, gdy tylko pojawiła się możliwość, może wystarczyć do uzasadnienia podważenia ogólnej wiarygodności X.
- 28 W tych okolicznościach High Court (wysoki trybunał) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:
- „1) Czy w okolicznościach, w których doszło do całkowitego naruszenia obowiązku współpracy, tak jak został on opisany w pkt 66 wyroku Trybunału z dnia 22 listopada 2012 r., M. (C-277/11, EU:C:2012:744), w kontekście wniosku o udzielenie ochrony uzupełniającej należy uznać, że procedura rozpatrywania tego wniosku została pozbawiona »wszelkiej skuteczności« w rozumieniu wyroku z dnia 15 października 2015 r., Komisja/Niemcy (C-137/14, EU:C:2015:683)?
 - 2) Na wypadek udzielenia odpowiedzi twierdzącej na pytanie [pierwsze]: czy takie naruszenie obowiązku współpracy uprawnia, samo w sobie, wnioskodawcę do żądania stwierdzenia nieważności decyzji?
 - 3) Na wypadek udzielenia odpowiedzi przeczącej na pytanie [drugie]: na kim, o ile w ogóle, spoczywa wówczas ciężar dowodu w zakresie wykazania, że istniałaby możliwość wydania decyzji innej niż odmowna, gdyby podmiot odpowiedzialny za podejmowanie decyzji należycie współpracował?
 - 4) Czy niewydanie w rozsądnym terminie decyzji w przedmiocie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej uprawnia wnioskodawcę do żądania stwierdzenia nieważności wydanej decyzji?
 - 5) Czy czas potrzebny na zmianę obowiązujących ram ochrony azylowej w państwie członkowskim zwalnia to państwo członkowskie z obowiązku stosowania systemu ochrony międzynarodowej, który pozwoliłby na wydanie w rozsądnym terminie decyzji w przedmiocie takiego wniosku o udzielenie ochrony?
 - 6) Jeżeli podmiot odpowiedzialny za podejmowanie decyzji w sprawach ochrony międzynarodowej nie dysponuje wystarczającymi dowodami co do stanu zdrowia psychicznego wnioskodawcy, lecz istnieją pewne dowody świadczące o tym, że wnioskodawca może doświadczać problemów ze zdrowiem psychicznym, czy na takim podmiocie odpowiedzialnym za podejmowanie decyzji spoczywa – ze względu na obowiązek współpracy, o którym mowa w wyroku z dnia 22 listopada 2012 r., M. (C-277/11, EU:C:2012:744, pkt 66), lub ze względu na jakąkolwiek inną podstawę – obowiązek poczynienia dalszych ustaleń albo też jakikolwiek inny obowiązek, którego powinien dopełnić przed podjęciem ostatecznej decyzji?

7) Jeżeli państwo członkowskie wykonuje ciążący na nim na mocy art. 4 ust. 1 dyrektywy [2004/83] obowiązek dokonania oceny odpowiednich elementów wniosku, czy można uznać, że ogólna wiarygodność wnioskodawcy nie została potwierdzona tylko i wyłącznie z powodu jednego fałszywego oświadczenia, które zostało następnie wyjaśnione i wycofane przy pierwszej nadarzającej się sposobności?”.

W przedmiocie postępowania przed Trybunałem

- 29 Sąd odsyłający wniósł o zastosowanie do niniejszej sprawy pilnego trybu prejudycjalnego przewidzianego w art. 23a statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej i w art. 107 regulaminu postępowania przed Trybunałem.
- 30 W dniu 17 grudnia 2021 r. Trybunał, na wniosek sędziego sprawozdawcy i po wysłuchaniu rzecznika generalnego, postanowił nie uwzględnić tego wniosku, ponieważ sąd ten nie przedstawił żadnej informacji pozwalającej stwierdzić, że wydanie orzeczenia w niniejszej sprawie byłoby pilne. W szczególności wspomniany sąd nie wskazał na aresztowanie X ani tym bardziej nie przedstawił powodów, dla których odpowiedzi Trybunału mogłyby mieć decydujące znaczenie dla jego ewentualnego zwolnienia z aresztu.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie dopuszczalności wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

- 31 W pierwszej kolejności IPAT i in. podnoszą, że wbrew temu, co sugeruje brzmienie pytania pierwszego, sąd odsyłający nie stwierdził całkowitego naruszenia ciążącego na właściwych organach obowiązku współpracy, jak i nie mógł dokonać takiego stwierdzenia na podstawie okoliczności faktycznych zawisłej przed nim sprawy. Pytanie to jest zatem hipotetyczne i wymaga ponadto od Trybunału wydania orzeczenia rozstrzygającego w przedmiocie okoliczności faktycznych sprawy rozpatrywanej w postępowaniu głównym, co nie należy do jego właściwości. Takie stwierdzenia dotyczą również pytań drugiego i trzeciego ze względu na ich ścisły związek z pytaniem pierwszym.
- 32 W drugiej kolejności pytania czwarte i piąte również są hipotetyczne, ponieważ High Court (wysoki trybunał) nie stwierdził uchybienia obowiązkowi wydania orzeczenia w rozsądnym terminie.
- 33 W trzeciej kolejności odpowiedź na pytanie szóste nie jest konieczna, ponieważ IPAT wziął pod uwagę dowody medyczne dostarczone przez X, nie kwestionując ich.
- 34 W czwartej kolejności pytanie siódme jest hipotetyczne, ponieważ X wyjaśnił, że nie kwestionuje stwierdzeń IPAT dotyczących jego wiarygodności, a uznane fałszywe oświadczenie nie było, wbrew temu, co sugeruje to pytanie, jedynym elementem, który skłonił IPAT do stwierdzenia, że wiarygodność X nie została wykazana. X wspominał bowiem o kluczowych elementach dotyczących zdarzeń z przeszłości dopiero na bardzo późnym etapie, a we wniosku początkowym nie wniósł o udzielenie ochrony międzynarodowej.

- 35 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem w ramach postępowania, o którym mowa w art. 267 TFUE, wyłącznie do sądu krajowego, przed którym toczy się spór i który wobec tego musi przyjąć na siebie odpowiedzialność za wydane orzeczenie, należy ocena, w świetle konkretnych okoliczności sprawy, zarówno niezbędności orzeczenia prejudycjalnego do wydania wyroku, jak i istotnego charakteru pytań skierowanych do Trybunału. W związku z tym, jeśli postawione pytania dotyczą wykładni prawa Unii, Trybunał jest co do zasady zobowiązany do wydania orzeczenia (wyrok z dnia 20 września 2022 r., VD i SR, C-339/20 i C-397/20, EU:C:2022:703, pkt 56).
- 36 Odmowa wydania orzeczenia w przedmiocie pytania prejudycjalnego zadanego przez sąd krajowy jest możliwa tylko wtedy, gdy jest oczywiste, że wykładnia prawa Unii, o którą wnioskowano, nie ma żadnego związku ze stanem faktycznym lub przedmiotem sporu przed sądem krajowym, gdy problem jest natury hipotetycznej bądź gdy Trybunał nie dysponuje elementami stanu faktycznego albo prawnego, które są konieczne do udzielenia użytecznej odpowiedzi na pytania, które zostały mu przedstawione (wyrok z dnia 20 września 2022 r., VD i SR, C-339/20 i C-397/20, EU:C:2022:703, pkt 57).
- 37 Ponadto w ramach podziału kompetencji między sądami Unii Europejskiej a sądami krajowymi do Trybunału należy uwzględnienie określonego w postanowieniu odsyłającym kontekstu faktycznego i prawnego, w jaki wpisują się pytania prejudycjalne [wyrok z dnia 20 października 2022 r., Centre public d'action sociale de Liège (Cofnięcie lub zawieszenie decyzji nakazującej powrót), C-825/21, EU:C:2022:810, pkt 35].
- 38 W związku z tym, skoro sąd odsyłający określił ramy faktyczne i prawne, w które wpisują się przedstawione przez niego pytania, do Trybunału nie należy sprawdzenie ich prawidłowości (wyrok z dnia 5 marca 2019 r., Eesti Pagar, C-349/17, EU:C:2019:172, pkt 50).
- 39 W niniejszej sprawie w pierwszej kolejności z pytań od pierwszego do trzeciego wynika, że sąd odsyłający zastanawia się nad kwestią, czy przedstawione okoliczności faktyczne stanowią naruszenie obowiązku współpracy, a także jakie konsekwencje powinien on, w danym wypadku, wyciągnąć z takiego stwierdzenia w świetle ograniczeń, jakie prawo krajowe nakłada na kompetencje tego sądu. Wbrew temu, co twierdzą IPAT i in., pytania te nie mają w sobie nic hipotetycznego, ponieważ stanowią sedno sporu w postępowaniu głównym. Ponadto zwrócono się do Trybunału o udzielenie odpowiedzi na te pytania w drodze wykładni prawa Unii, a zatem może to on uczynić bez wydawania rozstrzygającego orzeczenia w przedmiocie okoliczności faktycznych w postępowaniu głównym.
- 40 W drugiej kolejności, ponieważ z postanowienia odsyłającego jednoznacznie wynika, że High Court (wysoki trybunał) rozważy stwierdzenie uchybienia obowiązkowi wydania orzeczenia w rozsądnym terminie, pytania czwarte i piąte nie mogą być hipotetyczne już z samego tego powodu, że sąd ten nie dokonał jeszcze takiego stwierdzenia.
- 41 W trzeciej kolejności okoliczność, że IPAT uwzględnił dowody medyczne dostarczone przez X, nie kwestionując ich, w żaden sposób nie podważa znaczenia pytania szóstego, które dotyczy ewentualnego obowiązku zarządzenia przedstawienia uzupełniającej opinii sądowo-lekarskiej.
- 42 W czwartej kolejności poprzez zastrzeżenia co do dopuszczalności pytania siódmego IPAT i in. kwestionują ustalenia faktyczne dokonane przez sąd odsyłający oraz ocenę tego sądu w odniesieniu do znaczenia tego pytania dla rozstrzygnięcia sporu w postępowaniu głównym. Tymczasem do Trybunału nie należy zastępowanie sądu odsyłającego ani w zakresie ustalania okoliczności faktycznych, ani w zakresie takiej oceny.

- 43 Z powyższych rozważań wynika, że zarzuty podniesione przez IPAT i in. wobec dopuszczalności wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym należy oddalić jako bezzasadne.

W przedmiocie pytań pierwszego i szóstego, dotyczących obowiązku współpracy

- 44 Poprzez pytania pierwsze i szóste, które należy rozpatrzyć łącznie, sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 4 ust. 1 dyrektywy 2004/83 należy interpretować w ten sposób, że przewidziany w tym przepisie obowiązek współpracy nakłada na organ rozpatrujący obowiązek uzyskania, po pierwsze, aktualnych informacji dotyczących wszystkich istotnych okoliczności faktycznych związanych z ogólną sytuacją istniejącą w państwie pochodzenia osoby ubiegającej się o azyl i o udzielenie ochrony międzynarodowej, a także, po drugie, opinii sądowo-lekarskiej dotyczącej jej zdrowia psychicznego, jeżeli istnieją poszlaki wskazujące na istnienie problemów ze zdrowiem psychicznym mogących wynikać z traumatycznego zdarzenia, które miało miejsce w tym państwie pochodzenia.
- 45 Na wstępie należy zauważyć, że art. 4 dyrektywy 2004/83, jak wynika z jego tytułu, dotyczy „oceny faktów i okoliczności”.
- 46 Zgodnie z ust. 1 tego przepisu, po pierwsze, państwa członkowskie mogą uznać za obowiązek wnioskodawcy, aby ten wskazał, tak szybko, jak jest to możliwe, wszystkie elementy potrzebne do uzasadnienia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej. Po drugie, obowiązkiem państwa członkowskiego jest dokonanie oceny istotnych elementów wniosku we współpracy z wnioskodawcą.
- 47 Jak orzekł już Trybunał, ocena faktów i okoliczności przebiega w dwóch odrębnych etapach. Pierwszy etap dotyczy ustalenia okoliczności faktycznych, które mogą stanowić dowody przemawiające na korzyść wniosku, podczas gdy drugi etap dotyczy oceny prawnej tych dowodów, polegającej na zadecydowaniu o tym, czy w świetle okoliczności charakteryzujących dany przypadek spełnione zostały przesłanki materialne udzielenia ochrony międzynarodowej przewidziane w art. 9 i 10 lub 15 dyrektywy 2004/83 (wyrok z dnia 22 listopada 2012 r., M., C-277/11, EU:C:2012:744, pkt 64).
- 48 Otóż o ile na podstawie art. 4 ust. 1 dyrektywy 2004/83 do wnioskodawcy należy wskazanie, tak szybko, jak jest to możliwe, wszystkich elementów potrzebnych do uzasadnienia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, o tyle Trybunał wyjaśnił już, że organy państw członkowskich powinny w razie potrzeby aktywnie współpracować z wnioskodawcą w celu ustalenia i uzupełnienia istotnych elementów wniosku, ponieważ organom tym jest często łatwiej niż wnioskodawcy uzyskać dostęp do określonych rodzajów dokumentów (wyrok z dnia 22 listopada 2012 r., M., C-277/11, EU:C:2012:744, pkt 65, 66).
- 49 Co się tyczy zakresu tej współpracy, z kontekstu, w jaki wpisuje się ten przepis, a w szczególności, po pierwsze, z art. 4 ust. 1 i art. 8 ust. 2 dyrektywy 2005/85, wynika, że decyzje organu rozpatrującego muszą być podejmowane po odpowiednim rozpatrzeniu wniosków, po którym wydaje on decyzję w tym względzie (wyrok z dnia 25 stycznia 2018 r., F, C-473/16, EU:C:2018:36, pkt 40).
- 50 W szczególności, jak w pkt 59 opinii wskazał rzecznik generalny, ocenę tego, czy ustalone okoliczności wiążą się z takim zagrożeniem, że dana osoba może zasadnie obawiać się, iż w związku ze swą indywidualną sytuacją faktycznie stanie się ofiarą prześladowań, należy w każdym wypadku przeprowadzić z uwagą i ostrożnością, ponieważ wchodzą tu w grę kwestie

integralności i wolności jednostki, które należą do podstawowych wartości Unii (wyrok z dnia 2 marca 2010 r., Salahadin Abdulla i in., C-175/08, C-176/08, C-178/08 i C-179/08, EU:C:2010:105, pkt 89, 90).

- 51 Po drugie, z art. 4 ust. 3 lit. a)–c) i art. 4 ust. 5 dyrektywy 2004/83 wynika, że rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej musi obejmować indywidualną ocenę tego wniosku, przy uwzględnieniu w szczególności wszystkich istotnych okoliczności dotyczących kraju pochodzenia zainteresowanego w momencie podejmowania decyzji w sprawie wniosku, istotnych informacji i dokumentów przedstawionych przez wnioskodawcę oraz jego indywidualnego statusu i sytuacji osobistej. W stosownych przypadkach właściwy organ musi również wziąć pod uwagę przedstawione wyjaśnienia dotyczące braku dowodów i ogólnej wiarygodności wnioskodawcy (zob. analogicznie wyrok z dnia 25 stycznia 2018 r., F, C-473/16, EU:C:2018:36, pkt 41).
- 52 Należy również przypomnieć, że – jak zauważył rzecznik generalny w pkt 58 opinii – zgodnie z art. 28 ust. 1 dyrektywy 2005/85 państwa członkowskie mogą uznać wniosek o udzielenie azylu za bezzasadny tylko wtedy, gdy organ rozpatrujący ustalił, że wnioskodawca nie spełnia przesłanek wymaganych do uzyskania statusu uchodźcy na mocy dyrektywy 2004/83.
- 53 W związku z tym, gdy dana osoba spełnia przewidziane w art. 9 i 10 lub 15 dyrektywy 2004/83 materialne przesłanki skorzystania z ochrony międzynarodowej, państwa członkowskie są zobowiązane, z zastrzeżeniem podstaw wykluczenia przewidzianych w tej dyrektywie, do udzielenia ochrony międzynarodowej, o którą wystąpiono, przy czym państwom tym nie przysługują w tym względzie uprawnienia dyskrecjonalne (zob. podobnie wyrok z dnia 29 lipca 2019 r., Torubarov, C-556/17, EU:C:2019:626, pkt 50 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 54 Z orzecznictwa przypomnianego w pkt 48–53 niniejszego wyroku wynika, że obowiązek współpracy przewidziany w art. 4 ust. 1 dyrektywy 2004/83 oznacza, że organ rozpatrujący, w niniejszym przypadku IPO, nie może przystąpić do odpowiedniego rozpatrzenia wniosków ani w konsekwencji uznać wniosku za bezzasadny bez uwzględnienia w chwili rozpatrywania wniosku, po pierwsze, wszystkich istotnych okoliczności faktycznych dotyczących ogólnej sytuacji panującej w państwie pochodzenia i, po drugie, wszystkich istotnych okoliczności związanych z indywidualnym statusem i sytuacją osobistą wnioskodawcy.
- 55 Co się tyczy istotnych okoliczności faktycznych dotyczących ogólnej sytuacji panującej w państwie pochodzenia, z art. 4 ust. 1 dyrektywy 2004/83 w związku z art. 8 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2005/85 wynika, że państwa członkowskie czuwają nad tym, aby otrzymywane były precyzyjne i aktualne informacje dotyczące ogólnej sytuacji panującej w krajach pochodzenia osób ubiegających się o azyl oraz, tam gdzie jest to konieczne, w krajach, przez które przejeżdżały one tranzytem (wyrok z dnia 22 listopada 2012 r., M., C-277/11, EU:C:2012:744, pkt 67).
- 56 W odniesieniu do istotnych okoliczności związanych z indywidualnym statusem i sytuacją osobistą wnioskodawcy należy przypomnieć, że przepisy dyrektywy 2005/85 nie ograniczają środków, jakimi mogą dysponować właściwe organy, a w szczególności nie wykluczają korzystania z opinii biegłych w ramach procesu oceny faktów i okoliczności w celu dokładniejszego określenia rzeczywistych potrzeb wnioskodawcy w zakresie ochrony międzynarodowej, pod warunkiem że warunki ewentualnego skorzystania w tym zakresie z opinii biegłego są zgodne z innymi właściwymi przepisami prawa Unii, w szczególności z prawami podstawowymi zagwarantowanymi w karcie (zob. podobnie wyrok z dnia 25 stycznia 2018 r., F, C-473/16, EU:C:2018:36, pkt 34, 35).

- 57 Wymagana w ten sposób indywidualna ocena może zatem obejmować w szczególności skorzystanie z opinii sądowo-lekarskiej, jeżeli taka opinia jest niezbędna lub istotna dla dokonania oceny, z wymaganą należytą starannością i ostrożnością, rzeczywistych potrzeb wnioskodawcy w zakresie ochrony międzynarodowej, pod warunkiem że zasady takiego skorzystania z opinii są zgodne w szczególności z prawami podstawowymi zagwarantowanymi w karcie.
- 58 Wynika z tego, że organ rozpatrujący dysponuje zakresem uznania co do konieczności i znaczenia takiej opinii i że, jeżeli stwierdzi taką konieczność lub takie znaczenie, powinien on współpracować z wnioskodawcą w celu jej uzyskania, w granicach wskazanych w poprzednim punkcie.
- 59 Wreszcie, w zakresie, w jakim z postanowienia odsyłającego wynika, że High Court (wysoki trybunał) zastanawia się w szczególności nad kwestią, czy ustalenia dokonane w pkt 54–58 niniejszego wyroku mają zastosowanie również do IPAT, należy zauważyć, że sąd ten wyjaśnił, w odpowiedzi na pytanie zadane przez Trybunał, iż z mających zastosowanie przepisów irlandzkich wynika, że IPAT ma przeprowadzić pełną kontrolę ex nunc decyzji IPO, a także że jest on w szczególności uprawniony do żądania od ministra sprawiedliwości i równości przeprowadzenia dochodzeń lub udzielenia mu informacji, zaś IPAT może, w szczególności w zależności od takich elementów, utrzymać w mocy decyzje IPO lub stwierdzić ich nieważność i w sposób wiążący zalecać przyznanie statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej.
- 60 W tych okolicznościach należy stwierdzić, że wspomniane ustalenia mają zastosowanie również do IPAT. Taka kontrola zasadności uzasadnienia decyzji IPO wymaga bowiem uzyskania i zbadania precyzyjnych i aktualnych informacji na temat sytuacji istniejącej w państwie pochodzenia wnioskodawcy, na których opiera się w szczególności ta decyzja, a także możliwości zarządzenia środków dowodowych w celu wydania rozstrzygnięcia ex nunc. W związku z tym IPAT może być zobowiązany do uzyskania i zbadania takich precyzyjnych i aktualnych informacji, w tym opinii sądowo-lekarskiej uznanej za istotną lub niezbędną.
- 61 W świetle powyższych rozważań na pytania pierwsze i szóste należy odpowiedzieć, że art. 4 ust. 1 dyrektywy 2004/83 należy interpretować w ten sposób, że przewidziany w tym przepisie obowiązek współpracy nakłada na organ rozpatrujący obowiązek uzyskania, po pierwsze, precyzyjnych i aktualnych informacji dotyczących wszystkich istotnych okoliczności faktycznych związanych z ogólną sytuacją istniejącą w państwie pochodzenia osoby ubiegającej się o azyl i o udzielenie ochrony międzynarodowej, a także, po drugie, opinii sądowo-lekarskiej dotyczącej jej zdrowia psychicznego, jeżeli istnieją poszlaki wskazujące na istnienie problemów ze zdrowiem psychicznym mogących wynikać z traumatycznego zdarzenia, które miało miejsce w tym państwie pochodzenia, a skorzystanie z takiej opinii okazuje się niezbędne lub istotne dla dokonania oceny rzeczywistych potrzeb udzielenia ochrony międzynarodowej wspomnianemu wnioskodawcy, pod warunkiem że szczegółowe zasady korzystania z takiej opinii są zgodne w szczególności z prawami podstawowymi zagwarantowanymi w karcie.

W przedmiocie pytań drugiego i trzeciego, dotyczących konsekwencji proceduralnych wynikających z naruszenia obowiązku współpracy

- 62 Poprzez pytania drugie i trzecie, które należy rozpatrzyć łącznie, sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 4 ust. 1 dyrektywy 2004/83 należy interpretować w ten sposób, że stwierdzenie, w ramach sprawowania kontroli sądowej drugiej instancji przewidzianej w prawie krajowym, naruszenia określonego w tym przepisie obowiązku współpracy musi, samo w sobie, prowadzić do uchylecia orzeczenia oddalającego skargę wniesioną na decyzję oddalającą wniosek

o udzielenie ochrony międzynarodowej, lub czy można zobowiązać osobę ubiegającą się o udzielenie ochrony międzynarodowej do wykazania, że wspomniane orzeczenie oddalające skargę mogłoby być inne w braku takiego naruszenia.

- 63 Na wstępie należy zauważyć, że zgodnie z informacjami przekazanymi przez sąd odsyłający we wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym oraz w odpowiedzi na pytanie zadane przez Trybunał IPAT należy uznać za sąd pierwszej instancji, któremu powierzono zadania w zakresie kontroli sądowej przewidziane w art. 39 dyrektywy 2005/85. To właśnie w tym charakterze jest on powołany do przeprowadzenia pełnego przeglądu, o którym mowa w pkt 59 niniejszego wyroku, co oznacza, że jest on właściwy do wydania orzeczenia *ex nunc* na podstawie dowodów przedstawionych przed nim, w stosownych przypadkach na jego wniosek, oraz że jest on uprawniony do potwierdzenia lub stwierdzenia nieważności, na podstawie tych dowodów, decyzji IPO oraz, w stosownych przypadkach, do zalecenia, w sposób wiążący, przyznania statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej. Należy dodać, że ani nie podniesiono przed Trybunałem, ani z akt sprawy, jakimi on dysponuje, nie wynika, by kontrola sądowa, jaką IPAT ma w ten sposób przeprowadzić w odniesieniu do decyzji IPO oddalających wnioski o udzielenie ochrony międzynarodowej, nie spełniała wymogów określonych w tym art. 39.
- 64 Z wniosku tego i z tej odpowiedzi wynika, że sąd odsyłający należy uznać za sąd drugiej instancji, którego zadaniem jest, jak sam wyjaśnił, kontrola orzeczeń IPAT ograniczona, po pierwsze, do nadużycia władzy, istotnych naruszeń prawa lub błędów w ustaleniach faktycznych, nieracjonalnego lub nieproporcjonalnego charakteru takich orzeczeń i naruszenia zasad rzetelności postępowania lub ochrony uzasadnionych oczekiwań, a po drugie, w przypadku stwierdzenia takiej niezgodności z prawem – do uchylenia tych orzeczeń i przekazania spraw do ponownego rozpoznania przez IPAT.
- 65 Jak wyjaśnił również ten sąd, powinien on jednak powstrzymać się od takiego uchylenia orzeczenia i przekazania sprawy, jeżeli okaże się, że – nawet w braku stwierdzenia niezgodności z prawem – decyzja IPAT nie mogłaby być inna. Prawo irlandzkie nakłada bowiem na stronę wnoszącą o uchylenie tego orzeczenia ciężar wykazania, że wspomniane orzeczenie mogłoby być inne w braku tej niezgodności z prawem.
- 66 Tymczasem, ponieważ dyrektywa 2005/85 nie zawiera żadnego przepisu dotyczącego możliwości wniesienia odwołania od orzeczenia w przedmiocie skargi na decyzję oddalającą wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej lub regulującego wyraźnie reżim prawny ewentualnego środka odwoławczego, należy stwierdzić, że ochrona przyznana we wspomnianym art. 39 w związku z art. 18 i 47 karty ogranicza się do istnienia środka zaskarżenia na drodze sądowej i nie wymaga ustanowienia kilku instancji sądowych [zob. podobnie wyrok z dnia 26 września 2018 r., *Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie (Skutek zawieszający apelacji)*, C-180/17, EU:C:2018:775, pkt 33].
- 67 W braku przepisów Unii w tej dziedzinie, zgodnie z zasadą autonomii proceduralnej, do wewnętrznego porządku prawnego każdego państwa członkowskiego należy decyzja o ewentualnym wprowadzeniu drugiej instancji sądowej od wyroku orzekającego w przedmiocie skargi na decyzję oddalającą wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej oraz uregulowanie, w razie potrzeby, zasad proceduralnych dotyczących tej drugiej instancji sądowej, pod warunkiem jednak że zasady te nie są w sytuacjach objętych prawem Unii mniej korzystne niż w podobnych sytuacjach podlegających prawu krajowemu (zasada równoważności) oraz nie czynią wykonywania uprawnień przyznanych przez prawo Unii praktycznie niemożliwym lub nadmiernie utrudnionym (zasada skuteczności) [zob. podobnie wyroki: z dnia 26 września

2018 r., Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie (Skutek zawieszający apelacji), C-180/17, EU:C:2018:775, pkt 34, 35; a także z dnia 15 kwietnia 2021 r., État belge (Okoliczności zaistniałe po wydaniu decyzji o przekazaniu), C-194/19, EU:C:2021:270, pkt 42].

- 68 Co się tyczy zasady równoważności, z odpowiedzi sądu odsyłającego na pytanie zadane mu przez Trybunał wynika, że zasady proceduralne, o których mowa w pkt 64 i 65 niniejszego wyroku, mają zawsze zastosowanie do sprawowanej przez ten sąd kontroli w drugiej instancji – zarówno gdy sytuacja ta jest objęta zakresem stosowania prawa Unii, jak i wtedy, gdy podlega ona prawu wewnętrznemu.
- 69 W odniesieniu do zasady skuteczności nie wydaje się, aby ciężar wykazania, że w braku stwierdzonego naruszenia obowiązku współpracy decyzja IPO lub orzeczenie IPAT mogłyby być inne, czynił praktycznie niemożliwym lub nadmiernie utrudnionym wykonywanie praw przyznanych przez prawo Unii, czego zbadanie należy jednak do sądu odsyłającego.
- 70 Po pierwsze, taki ciężar wykazania nie wydaje się bowiem oznaczać, że osoba ubiegająca się o udzielenie ochrony międzynarodowej powinna wykazać, iż orzeczenie byłoby inne w braku tego naruszenia, lecz jedynie, że nie można wykluczyć, iż orzeczenie mogłoby być inne.
- 71 Po drugie, jeśli na wstępie okazuje się lub jeśli właściwemu organowi uda się wykazać przed sądem odsyłającym, w razie potrzeby w odpowiedzi na twierdzenia osoby ubiegającej się o udzielenie ochrony międzynarodowej, że nawet w braku wspomnianego naruszenia orzeczenie nie mogłoby być w żadnym wypadku inne, o tyle nie wydaje się, by istniały prawa przyznane przez prawo Unii, których wykonywanie byłoby praktycznie niemożliwe lub nadmiernie utrudnione. Sąd odsyłający przedstawiono bowiem w ten sposób, jakby sam sprawował on kontrolę nad zasadnością wspomnianego orzeczenia, w związku z czym w takim przypadku uchylenie go i przekazanie sprawy do IPAT stwarzałoby ryzyko ograniczenia się do podwojenia tej kontroli i niepotrzebnego przedłużenia postępowania.
- 72 W świetle powyższych rozważań na pytania drugie i trzecie należy udzielić odpowiedzi, że art. 4 ust. 1 dyrektywy 2004/83 należy interpretować w ten sposób, że stwierdzenie, w ramach sprawowania kontroli sądowej drugiej instancji przewidzianej w prawie krajowym, naruszenia określonego w tym przepisie obowiązku współpracy niekoniecznie musi, samo w sobie, prowadzić do uchylenia orzeczenia oddalającego skargę wniesioną na decyzję oddalającą wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej, ponieważ można zobowiązać osobę ubiegającą się o udzielenie ochrony międzynarodowej do wykazania, że wspomniane orzeczenie oddalające skargę mogłoby być inne w braku takiego naruszenia.

W przedmiocie pytań czwartego i piątego, dotyczących rozsądnego terminu

- 73 Poprzez pytania czwarte i piąte, które należy rozpatrzyć łącznie, sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy prawo Unii, w tym w szczególności art. 23 ust. 2 i art. 39 ust. 4 dyrektywy 2005/85, należy interpretować w ten sposób, że terminy, które upłynęły między z jednej strony złożeniem wniosku o udzielenie azylu a z drugiej strony wydaniem decyzji przez organ rozpatrujący oraz orzeczenia przez właściwy sąd pierwszej instancji, mogą być uzasadnione zmianami ustawodawstwa, które nastąpiły w państwie członkowskim w toku tych terminów, jeśli zaś taka sytuacja nie ma miejsca – to czy nierozsądny w danym wypadku charakter jednego lub drugiego z tych terminów może skutkować, sam w sobie, uchyleniem orzeczenia właściwego sądu pierwszej instancji.

- 74 Jak zauważył rzecznik generalny w pkt 89–93 opinii, ze struktury, systematyki i celów dyrektywy 2005/85 wynika przede wszystkim, że należy rozróżnić terminy przewidziane odpowiednio w jej art. 23 ust. 2 i art. 39 ust. 4 – ponieważ pierwszy z nich ma zastosowanie do postępowania administracyjnego, podczas gdy drugi dotyczy postępowania sądowego.
- 75 Następnie, jak wynika również z brzmienia tych przepisów, terminy te nie mają wiążącego charakteru przy wydawaniu decyzji.
- 76 Wreszcie, biorąc pod uwagę, że pierwszy z tych przepisów przewiduje, iż państwa członkowskie zapewniają, aby procedura administracyjna została zakończona w najkrótszym możliwym terminie, zaś drugi z tych przepisów wyraźnie umożliwia państwom członkowskim ustalenie terminów rozpatrzenia przez właściwy sąd decyzji organu rozpatrującego, a zgodnie z motywem 11 dyrektywy 2005/85 w interesie zarówno państw członkowskich, jak i wnioskodawców leży podjęcie decyzji w sprawie wniosków w najkrótszym możliwym terminie, dyrektywa ta wzywa do szybkiego rozpatrywania zarówno wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej, jak i odwołań w szczególności od decyzji oddalających takie wnioski.
- 77 Skuteczność dostępu do statusu ochrony międzynarodowej wymaga bowiem, aby rozpatrzenie wniosku nastąpiło w rozsądnym terminie (zob. podobnie wyrok z dnia 8 maja 2014 r., N., C-604/12, EU:C:2014:302, pkt 45). Ponadto z samego brzmienia art. 47 karty wynika, że skuteczna ochrona sądowa wymaga, aby sprawa danej osoby została rozpatrzona w szczególności w rozsądnym terminie przez sąd.
- 78 Do sądu odsyłającego będzie zatem należało zbadanie, czy decyzja wydana po zakończeniu postępowania administracyjnego przez IPO oraz orzeczenie wydane po zakończeniu postępowania sądowego w pierwszej instancji przez IPAT zostały wydane w rozsądnym terminie – w świetle okoliczności sprawy.
- 79 Co się tyczy tych okoliczności, z orzecznictwa wynika, że jeżeli żaden przepis prawa Unii nie określa czasu trwania postępowania, „rozsądny” charakter terminu należy oceniać w świetle wszystkich okoliczności każdej sprawy, w szczególności znaczenia sporu dla zainteresowanego, złożoności sprawy i zachowania stron (zob. podobnie wyrok z dnia 25 czerwca 2020 r., Satcen/KF, C-14/19 P, EU:C:2020:492, pkt 122 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 80 Tymczasem wśród tych okoliczności właściwych dla każdej sprawy nie znajdują się zmiany ustawodawstwa, które nastąpiły w państwie członkowskim na etapie administracyjnym lub sądowym rozpatrywania sprawy. Z rozważań przedstawionych w pkt 76 i 77 niniejszego wyroku wynika bowiem, że państwa członkowskie są zobowiązane zapewnić, aby postępowania te zostały zakończone w najkrótszym możliwym terminie, a w każdym razie w rozsądnym terminie. Nie mogą one zatem powoływać się na okoliczności, które pozostają w ich gestii, takie jak zmiany ustawodawstwa, w celu uzasadnienia ewentualnych naruszeń tego wymogu.
- 81 W tym kontekście, jak zauważył rzecznik generalny w pkt 103–105 opinii, ewentualne naruszenie wymogu rozpatrzenia sprawy w rozsądnym terminie w dziedzinie ochrony międzynarodowej, zarówno na etapie administracyjnym, jak i sądowym, nie może samo w sobie skutkować uchynieniem orzeczenia oddalającego skargę o stwierdzenie nieważności decyzji, w której nie uwzględniono wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, chyba że przekroczenie rozsądnego terminu skutkowało naruszeniem prawa do obrony.

- 82 Skoro bowiem decyzje dotyczące zasadności wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej powinny być przyjmowane przy uwzględnieniu materialnoprawnych kryteriów przyznania takiej ochrony przewidzianych w dyrektywie 2004/83, nieprzestrzeganie rozsądnego terminu nie może prowadzić – w braku jakiegokolwiek poszlaki wskazującej, że przewlekłość postępowania administracyjnego lub sądowego miałyby wpływ na rozstrzygnięcie sporu – do stwierdzenia nieważności zaskarżonej decyzji administracyjnej lub uchylecia zaskarżonego orzeczenia sądu (zob. podobnie wyrok z dnia 8 maja 2014 r., Bolloré/Komisja, C-414/12 P, niepublikowany, EU:C:2014:301, pkt 84).
- 83 Natomiast jeżeli istnieją przesłanki wskazujące na to, że przewlekłość postępowania administracyjnego lub sądowego mogła mieć wpływ na rozstrzygnięcie sporu, nieprzestrzeganie rozsądnego terminu może prowadzić do stwierdzenia nieważności zaskarżonej decyzji administracyjnej lub uchylecia zaskarżonego orzeczenia sądu, w szczególności gdy to nieprzestrzeganie skutkuje naruszeniem prawa do obrony, które jest prawem podstawowym stanowiącym integralną część ogólnych zasad prawa, nad których przestrzeganiem czuwa Trybunał (zob. analogicznie wyrok z dnia 25 października 2011 r., Solvay/Komisja, C-110/10 P, EU:C:2011:687, pkt 47–52).
- 84 W związku z tym, o ile akta sprawy przedstawione Trybunałowi nie zawierają żadnej informacji wskazującej na to, że nierozsądny w danym wypadku charakter jednego lub drugiego z dwóch terminów rozpatrywanych w postępowaniu głównym skutkował naruszeniem prawa X do obrony, o tyle zbadanie tej okoliczności należy do sądu odsyłającego.
- 85 W świetle powyższych rozważań na pytania czwarte i piąte należy odpowiedzieć, że prawo Unii, w tym w szczególności art. 23 ust. 2 i art. 39 ust. 4 dyrektywy 2005/85, należy interpretować w ten sposób, że:
- terminy, które upłynęły między z jednej strony złożeniem wniosku o udzielenie azylu a z drugiej strony wydaniem decyzji przez organ rozpatrujący oraz orzeczenia przez właściwy sąd pierwszej instancji, nie mogą być uzasadnione zmianami ustawodawstwa krajowego, które nastąpiły w toku tych terminów, oraz
 - nierozsądny charakter jednego lub drugiego ze wspomnianych terminów nie może uzasadnić – sam w sobie i w braku jakiegokolwiek poszlaki wskazującej na to, że przewlekłość postępowania administracyjnego lub postępowania przed sądem wywarła wpływ na rozstrzygnięcie sporu – uchylecia orzeczenia właściwego sądu pierwszej instancji.

W przedmiocie pytania siódmego, dotyczącego ogólnej wiarygodności wnioskodawcy

- 86 Poprzez pytanie siódme sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 4 ust. 5 lit. e) dyrektywy 2004/83 należy interpretować w ten sposób, że fałszywe oświadczenie zawarte w pierwotnym wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, które zostało wyjaśnione i cofnięte przez osobę ubiegającą się o azyl, gdy tylko pojawiła się możliwość, może uniemożliwić – samo w sobie – wykazanie ogólnej wiarygodności tej osoby w rozumieniu tego przepisu.
- 87 Zgodnie z art. 4 ust. 5 dyrektywy 2004/83 w przypadku gdy państwo członkowskie stosuje zasadę, zgodnie z którą obowiązkiem wnioskodawcy jest uzasadnić wniosek o udzielenie międzynarodowej ochrony i gdy forma stwierdzeń wnioskodawcy nie jest poparta dokumentacją lub innym materiałem dowodowym, to taka forma nie potrzebuje potwierdzenia, kiedy spełnione są warunki wymienione w pkt a)–e) tego przepisu.

- 88 Te łączne warunki obejmują okoliczność, że: osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową złożyła wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej tak szybko, jak to możliwe; poczyniła rzeczywisty wysiłek, aby uzasadnić swój wniosek; przedstawiła wszystkie istotne dowody będące w jej posiadaniu; przedstawiła wystarczające wyjaśnienie braku innych dowodów; oświadczenia wnioskodawcy uznano za spójne i wiarygodne; oświadczenia te nie są sprzeczne z dostępnymi ogólnymi i szczegółowymi informacjami mającymi znaczenie dla jego wniosku; została ustalona ogólna wiarygodność wnioskodawcy.
- 89 A zatem z art. 4 ust. 5 dyrektywy 2004/83 wynika, że jeżeli wymogi wymienione w lit. a)–e) tego przepisu nie zostały spełnione kumulatywnie, oświadczenia osób ubiegających się o azyl, które nie zostały wykazane za pomocą dowodów, mogą wymagać potwierdzenia (zob. podobnie wyrok z dnia 2 grudnia 2014 r., A i in., od C-148/13 do C-150/13, EU:C:2014:2406, pkt 51).
- 90 Wynika z tego, że ogólna wiarygodność osoby ubiegającej się o azyl jest jednym z czynników, które należy wziąć pod uwagę w ramach pierwszego etapu oceny przewidzianego w art. 4 ust. 1 dyrektywy 2004/83, który dotyczy ustalenia okoliczności faktycznych mogących stanowić dowody na poparcie wniosku, jeżeli oświadczenia osób ubiegających się o azyl wymagają potwierdzenia.
- 91 Tymczasem należy stwierdzić, że poczynione w konkretnym przypadku ustalenia dotyczące przesłanek określonych w art. 4 ust. 5 lit. a)–d) dyrektywy 2004/83 mogą mieć wpływ na ocenę ogólnej wiarygodności wnioskodawcy, o której mowa w lit. e) tego przepisu.
- 92 W tym kontekście, jak zauważył w istocie rzecznik generalny w pkt 109 opinii, ocena ogólnej wiarygodności osoby ubiegającej się o azyl nie może ograniczać się do uwzględnienia wspomnianych przesłanek określonych w art. 4 ust. 5 lit. a)–d) dyrektywy 2004/83, lecz powinna zostać dokonana, jak zauważył rząd niemiecki, z uwzględnieniem – w ramach całościowej i indywidualnej oceny – wszystkich innych istotnych okoliczności danej sprawy.
- 93 W ramach takiej analizy prawdą jest, że fałszywe oświadczenie zawarte w pierwotnym wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej stanowi istotny element, który należy wziąć pod uwagę. Jednakże element ten nie może, sam w sobie, uniemożliwić wykazania ogólnej wiarygodności wnioskodawcy. Równie istotne są bowiem okoliczność, że to fałszywe oświadczenie zostało wyjaśnione i cofnięte przez osobę ubiegającą się o azyl, gdy tylko pojawiła się możliwość, a także twierdzenia, które zastąpiły to fałszywe oświadczenie, oraz późniejsze zachowanie osoby ubiegającej się o azyl.
- 94 Wreszcie, jeżeli ocena wszystkich istotnych okoliczności sprawy w postępowaniu głównym miałyby prowadzić do tego, że nie można ustalić ogólnej wiarygodności osoby ubiegającej się o azyl, jej oświadczenia, które nie są poparte dowodami, mogą zatem wymagać potwierdzenia, w którym to przypadku dane państwo członkowskie powinno współpracować z tym wnioskodawcą, jak przypomniano w szczególności w pkt 47 i 48 niniejszego wyroku, aby umożliwić zebranie wszystkich elementów mogących uzasadnić wniosek o udzielenie azylu.
- 95 W świetle powyższych rozważań na pytanie siódme należy udzielić odpowiedzi, że art. 4 ust. 5 lit. e) dyrektywy 2004/83 należy interpretować w ten sposób, że fałszywe oświadczenie zawarte w pierwotnym wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, które zostało wyjaśnione i cofnięte przez osobę ubiegającą się o azyl, gdy tylko pojawiła się możliwość, nie może uniemożliwić – samo w sobie – wykazania ogólnej wiarygodności tej osoby w rozumieniu tego przepisu.

W przedmiocie kosztów

- 96 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (pierwsza izba) orzeka, co następuje:

- 1) **Artykuł 4 ust. 1 dyrektywy Rady 2004/83/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie minimalnych norm dla kwalifikacji i statusu obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako uchodźców lub jako osób, które z innych względów potrzebują międzynarodowej ochrony, oraz zawartości przyznawanej ochrony**

należy interpretować w ten sposób, że:

- przewidziany w tym przepisie obowiązek współpracy nakłada na organ rozpatrujący obowiązek uzyskania, po pierwsze, precyzyjnych i aktualnych informacji dotyczących wszystkich istotnych okoliczności faktycznych związanych z ogólną sytuacją istniejącą w państwie pochodzenia osoby ubiegającej się o azyl i o udzielenie ochrony międzynarodowej, a także, po drugie, opinii sądowo-lekarskiej dotyczącej jej zdrowia psychicznego, jeżeli istnieją poszlaki wskazujące na istnienie problemów ze zdrowiem psychicznym mogących wynikać z traumatycznego zdarzenia, które miało miejsce w tym państwie pochodzenia, a skorzystanie z takiej opinii okazuje się niezbędne lub istotne dla dokonania oceny rzeczywistych potrzeb udzielenia ochrony międzynarodowej wspomnianemu wnioskodawcy, pod warunkiem że szczegółowe zasady korzystania z takiej opinii są zgodne w szczególności z prawami podstawowymi zagwarantowanymi w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej;
- stwierdzenie, w ramach sprawowania kontroli sądowej drugiej instancji przewidzianej w prawie krajowym, naruszenia określonego w tym przepisie obowiązku współpracy niekoniecznie musi, samo w sobie, prowadzić do uchylecia orzeczenia oddalającego skargę wniesioną na decyzję oddalającą wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej, ponieważ można zobowiązać osobę ubiegającą się o udzielenie ochrony międzynarodowej do wykazania, że wspomniane orzeczenie oddalające skargę mogłoby być inne w braku takiego naruszenia.

- 2) **Prawo Unii, w tym w szczególności art. 23 ust. 2 i art. 39 ust. 4 dyrektywy Rady 2005/85/WE z dnia 1 grudnia 2005 r. w sprawie ustanowienia minimalnych norm dotyczących procedur nadawania i cofania statusu uchodźcy w państwach członkowskich, należy interpretować w ten sposób, że:**

- terminy, które upłynęły między z jednej strony złożeniem wniosku o udzielenie azylu a z drugiej strony wydaniem decyzji przez organ rozpatrujący oraz orzeczenia przez właściwy sąd pierwszej instancji, nie mogą być uzasadnione zmianami ustawodawstwa krajowego, które nastąpiły w toku tych terminów, oraz
- nierozsądny charakter jednego lub drugiego ze wspomnianych terminów nie może uzasadnić – sam w sobie i w braku jakiegokolwiek poszlaki wskazującej na to, że przewlekłość postępowania administracyjnego lub postępowania przed sądem

wywarła wpływ na rozstrzygnięcie sporu – uchylenia orzeczenia właściwego sądu pierwszej instancji.

3) Artykuł 4 ust. 5 lit. e) dyrektywy 2004/83

należy interpretować w ten sposób, że:

falszywe oświadczenie zawarte w pierwotnym wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, które zostało wyjaśnione i cofnięte przez osobę ubiegającą się o azyl, gdy tylko pojawiła się możliwość, nie może uniemożliwić – samo w sobie – wykazania ogólnej wiarygodności tej osoby w rozumieniu tego przepisu.

Podpisy